

Megjelenik hetenként háromszor u. m. kedden, csütörtökön és szombaton.

Előfizetési díj:

Egy évre 10 frt. o. 6.
Félévre 5 „ „ 3.
Évnyegyedre 3 „ „ 1.
Egy hónapra 1 „ „ 0.

Szerkesztői szállás:

belső tordantéza 122. szám.

Kiadó hivatal:

Középútcára Stein J. könyvkereskedése.

KOLOSZVÁRI KÖZLÖNY

POLITIKAI ÉS KÖZGAZDÁSZATI LAP.

Hirdetési díj:

1. soros garmond sorát 1-ször 7 kr.
2-ször 6 kr. 3-szor 5 kr. s minden hirdetés után 30 kr. bétlyegdíj.

Hirdetések felvételnek:

Bécsben: Oppelich Alajosnál (Wallzeile 22.)
Hansenstein és Voglertnél (Neue Markt 11. szám.)
Eösten: Zeisler M. (Király utca 60. sz.)

Nyitási cikke

sora után 20 kr. előleg befizetése mellett a szerkesztőséghez csatolandó.
Előfizetés s hirdetés a kiadó-hivatalnál kezeltetik.

Előfizetési felhívás

a

„K. KÖZLÖNY“

1870. nov.—dec. folyamára.

Előfizetési-díj:

nov.—decemberi 2 hónapra 2 frt., egy hónapra 1 frt. o. é.

A

„K. KÖZLÖNY“

magán távsürgönye.

Feladott Pesten nov. 23-án 7 ó. 10 p. este
Érkezett Kolozsvárra 24 kén 1 ó. — p. éjjel.

Oroszország válasza nyugodt, előzékeny; a török sajtó a béke fenntartását, a nehézségek congressusa útján elintézését reméli.

Russel a „Times“-ban 100,000 milia főszerelését javasolja.

Versailles, Chandordy nemcsak a fegyverszünet tárgyalására, hanem a béke-alap előterjesztésére is megbízott.

Pest, nov. 21. 1870.

(r. l.) Ő felsége a király megérkezett és a delegációk ülészakának bevezetése — ha csak rendkívüli körülmények nem tennék szükségessé Bécsbe rándulását, — körültekintően marad.

Ma délután saját elnöklése alatt hosszas minisitertanács tartott, melyben a delegációk előterjesztendő ügyek tárgyalattak.

E napokban lejő Beust gróf is, és akkor a külügyekre vonatkozólag fog szintén a király elnöklése alatt minisitertanács tartatni, miután az orosz válasz megérkezését napoként várják.

A mi kormányunk e kérdésben határozott állást foglal el, és karöltve fog járni Angliával s a többi hatalmasságokkal, a béke fenntartására minden lehetőséget elkövetendő, de ha a szükség úgy parancsolna, egész erővel lesz a harc mellett is, hogy elhatározottsága által a magyar-osztrák államnak befolyást, s e befolyásnak súlyt szerezzen, mivel az, a bécsi kabinet szerencsétlen politikája miatt évek óta nem bír.

A delegációk e hó 24 kén tartandjak az első ülést, és alakulásuk után valószínűleg mindjárt bizottságokra fognak oszlani, s tanácskozásukat megkezdeni.

A 25-ös választmány javaslata szerint e következők lesznek Erdélyben az első bírósági székhelyek: Kolozsvár, Szamosújvár, Deés, Naszód, Beszterce, Torda, Enyed, Karolyfejvár, Abrudbánya, Déva, Nagy-Szeben, Fogaras, Brassó, Sepsi Szt György, Csíkszereda, Maros-Vásárhely, Székely Udvarhely, Medgyes, Segesvár, Erzsébethváros.

Ez ugyan még csak javaslat, melyen azonban a képviselőház alig fog változtatni.

A katolikus autonom congressus működése.

I. Azt hiszem, hogy kedves kötetemet teljesíték, midőn e lapok t. olvasói előtt is recapitulálom a kath. autonomia megállapítására tett eddigi előintézkedéseket; hisz királyhagományi hitfeleink is élénken érdeklődnek e fontos tárgy mibenléte, mikénti haladása iránt.

A kath. congressus októb. 26-tól nov. 3-ig hét nyilvános ülést tartott, folyvást az előmunkálatokkal foglalkozván. Befejeztetvén a képviselők igazolása, s megválasztván a megalakult congressus a világi elnököt és jegyzőket, megállapítja a tanácskozmányok menetét szabályozó házrendet, s egy 27 tagu bizottságot küldi ki kebeléből az autonomia szervezeti javaslatának kidolgozására, mely munkálat megvitatás és végeldöntés végett az ismét egybegyűlendő teljes congressus elébe lesz terjesztendő.

A dolgok eme lefolyása a rendes, megszokott; hanem fájdalommal észleltük azt, hogy gör. egyesült hitsorsosaink közül csak egy kis töredék képviseltette magát a con-

gressuson, t. i. a n.-várad és a munkácsi püspökök jelentek meg 2 papi és 4 világi képviselővel; a gyulafejevári érseki, a szamosújvári és lugosi püspöki megyék, összesen 5 papi és 15 világi képviselőt hiába keresték szemeink, s a n.-várad és eperjesi püspöki megyék papi és világi képviselői, a munkácsi megye 3 világi képviselőjével egyetemben csak azért lépték át a congressus küszöbét, hogy tiltakozhassanak.

Bár miként vizsgáljuk e kérdést, nem vagyunk képesek a bizalom e hiányának okait fölfedezni. Tény, hogy a pesti congressus egyetemét a legnemesebb intenciók vezetik keleti szertartású hitsorsosainkkal szemben: jogos kívánságaik teljesítése, összehatalmaik és autonómiaik épségben fenntartása, ezek e részben az általánosan irányadó elvek, mert minden tag átérti azt, hogy el- lenkező szellemben járván el, minkezzükkel törnök szét a testvéries egyesség kapcsait.

Ezidett a kathol. congressus tényleges működése — az elnapolás óta — a 27-es bizottság, illetőleg a 3-as albizottság munkálkodásában nyilvánult.

Az albizottság tagjai azon nézetből indultak ki, hogy az újonnan szervezendő önkormányzatnak szabadelvű és korszerű, a demokratikus elveknek megfelelő alakkkal kell bírnia, s hogy az alapság anyagi helyzetének javítása, a kathol. tanügy föllendítése kell hogy annak sarkpontjait képezze, mint legelől szembeálló hiányok, a melyeken mulhatlanul segíteni kell.

A hármass albizottság azon kérdések formulázásával lön megbízva a 27-es bizottság részéről, melyeknek kidolgozására emez lesz hivatva, az önkormányzati institutio tervezése körül.

A formulázott kérdések helyes alapvonalokat állítanak fel az önkormányzat elhivatási körébe tartozó jogok és köteleességek gyakorlatát illetőleg, az autonom egyháznak kellettén ezután helyettesíteni e részben az államot.

A tanácskozási és megállapodási egy- másutánt ezekben ajánlja az albizottság:

I. a személyi ügyekben: hogyan gyakorolja az ap. király a kinevezési jogot a felső egyházi javadalmak betöltése körül, mily közeg közbejöttével; hogyan szabályoz- tassék a kegyuri jog gyakorlása az alsóbb egyházi javadalmak betöltése körül;

II. a nevelési ügyeket illetőleg: az önkormányzat körébe tartozzék-e a köz- oktatás és vallásos nevelés, az elemi tano- daktól a legfelsőbb tanintézetekig; a neve- lési ügyek rendezése és kezelése körül mi- nő egyház-társadalmi feladata legyen a vilá- giaknak, minő az egyháziaknak?

III. a szükségletek fedezésére mily forrásokból lehet meríteni, az alapság helyzetének javítása, a templomok, feleke- zeti köznevelés, humanitarius intézetek fenntartása érdekében? és az egyházi javak és jövedelmek kezelése körül minő befolyás il- lesse az önkormányzati szervezetet?

IV. Az önkormányzat szervezé- sére nézve: mily tanácskozó és határozó testületek állíttassanak fel, mily végrehajtási közegek szerveztessenek? ezek minő hatá- skörrel birjanak, s milyen viszonyban állja- nak egymáshoz? E testületek és közegek hogy alakíttassanak meg?

Végül a 3-as albizottság azt ajánlja, hogy előbb a benső önkormányzati szerve- zet tervét készítse el a 27-es bizottság, s azután állapítsa meg azon pontozatokat, me- lyek az állam és egyház közti viszonyokat tárgyalják, az állam törvényhozása elé tar- toznak, s az ap. király által szentesítendő törvénybe lesznek befoglalandók.

Nov. 17-én délután a 27-es bizottság, némi vita után, Bartal György indítványa el- lenében, mely az ugynevezett „püspöki el- boratam“-at ajánlotta a tanácskozásiok vezér- fonálal — a 3-as albizottság ímént ismerte- tett kérdéseit választá irányadúl; bár a ka- locsai érsek leleplezte azt, hogy ez opera- tumhoz nagy tekintélyű világiak is járultak módosításaikkal, melyeket a püspöki kar készséggel elfogadott, s mely munkálatot az 1869-ki autonomicus tervezet gyanánt isme- rünk; ez ugyan a congressus tagjai közt ki- osztható lesz, de a tanácskozásiok és tárgya-

lások alapjául a 3-as albizottság kidolgozta kérdőpontok fognak szolgálni.

A 27-es bizottság eme megállapodásá- nak correctsége ellen alig lehet megállható ellenvetést felhozni. Hanem van egy más momentum, mely oly törekvés árnyékát jelzi, a melyet távolról is kerülni kellene.

Lehetnek, sőt látjuk, hogy vannak is egyesek, kik a kath. önkormányzat kifej- lődését szeretnék megakasztani, hogy ne mondjam — megfűsíteni. Ezek közé kell, fájdalom! mindazokat számítanunk, kik a hie- rarchia tulságos hatalmából semmit se akar- nának feladni; kik továbbra is a többé nem- katholikus állam gyámkodása után sováro- gnak; s végül azok, kik saját hitfelekezetők erősbödésétől is féltik a ma már fenn nem tartható előjogokat, melyek megvédésére leg- első alkalommal képteleneknek bizonyulnának.

Hanem most még ezek se mernek a kath. egyház önkormányzatának nyíltan el- lené szegülni; a halogatás és kifárasztás sok- szor használt fegyvereit veszik elő. Meggyö- ződésünk, hogy ezúttal hasztalanul nyul- nak azok után.

A 27-es bizottságban ép úgy, mint a teljes congressusban az óhajtott eredmény a tapintatos közvetítéstől függ.

Mi a közvélemény és nyilvánosság ha- tásától e részben is sokat várunk. Várjuk különösen a gyümölcstelen vita abbahagyá- sát, melynek a 27-es bizottság nov. 18-iki második ülésében tanui valánk; várjuk a csupa akadályul szolgáló incidensek mellőzé- sét, s mindenek előtt a szélsőségek mellőzé- sét: ezeket a saltomortalekat kerülni kell, ha a valódi autonom szervezet által akarjuk egyházunk függetlenségét szilárdul biz- tosítani, érdekeit kellő hatályal megvédeni.

A keleti válság.

□ Ha Granville lord nov. 10 ki válaszjegy- zékét olvassuk, feltűnik az ildomos hang mellett az erős logica, mely Oroszország vádjait Ora. re- ducálja. Az angol külügyér nagyon helyesen kér- dezi: „kinek van hatalma a szerződő felek vala- melyikét a szerződés minden vagy egyes pontjai alól feloldozni?“ — és találon feleli: a szerződés- ben résztvett hatalmaknak, tehát nem Oroszország- nak egy magára; mert különben „a szerződések tekintélye és hatálya (efficacy) az egyes aláíró ha- talmak ellenőrzése- és discretiojától függne, minek eredmények a szerződések lényegben való meg- semmisítése lenne.“ Granville lord mitsem ad arra, hogy Gortsakoff a szerződés némely pontját nem érinti, utal arra, hogy „Oroszország kénye- kedve szerint megtartja vagy visszavonja e nyilat- kozatát;“ nem helyesli az orosz kormány föllépé- sét, miután ez „a nemzetközi szerződések érvé- nyére nézve egy veszedelmes praecedens.“

Gortsakoff sokkal jobban megértette az angol jegyzéket, mint némelyek nálunk; már elővette az ártatlan bárány álcáját, s azt állítja egyik ép most Londonban felolvasott jegyzékében, hogy „Orosz- országnak nincs más célja Keleten, minthogy az egyensúlyt fentartsa;“ természetesen ezért sza- kítá szét az ezt biztositó szerződéseket. Hanem látszólagos megelégedülése dacára nem ajánl elég- tételt a szerződés aláírónak, sőt a sz. pétervári angol követnek azt feleli, az angol jegyzék fel- olvasása után: „a czár határozata változhatlan!“

Mig Páris alatt nem dől el a koczka a jóba- rát javára, az orosz hajóhad sem fog a Feketeten- gerre szállani; Gortsakoff addig csak a rokonzen- ves hangokra hallgat, melyek a porosz lapokból zengedeznek felé. Így Vilmos király lapja a „Spén. Ztg.“ „lágyszívűség“-gel vádolja Angliát s Auszia- Magyarországnak „késztűség“-et vet szemére és reméli, hogy Anglia „jelen helyzetéből megtanulja, hogy máskor illedelmesebben viselje magát Német- országgal szemben.“ A „Köln. Ztg.“ azaz mente- geti az orosz kihívást, hogy „csak egyetlen clau- suláról van szó.“ Azonban az angol lapok se ma- radnak adósok, a „Daily T.“ azt mondja az orosz jegyzékről, hogy „brutális erőszakból csinálja a politikai moral törvényét;“ a „Standard“ pedig így szól: „soha se követtetett el ennél kirívóbb me- rénylet Európában, bizalmunk a szerződések, s a nemzetközi jog iránti tisztélet lön megren- ditve a hitlenység eme borzasztó ténye által;“ egy „hétig se állhatna meg azon angol kormány, mely ez aróztalan kihívásra nem merné a találó feleletet megadni.“

Ezek szerint a tollháború a lehető legheve-

sebb; — megkiméltetik-e a löport, ez főleg a fran- czia nemzet harci sikeireitől függ.

Legújabb táviratok.

Bécs, nov. 21. A birodalmi tanács megvá- lasztá a delegatio tagjait.

Az Odessánál összpontosított csapatok Kotzebue tábornok fővezérlete alatt állanak. Ki- schenconél 1 orosz gyalog hadtest (50—60000 em- ber) és 20 kozák ezred van összevonva.

Konstantinápoly, novem. 21. Az orosz hadsereg a Dni-zternél, a Prutnál és Kamenetz- Podolskynál concentrálja magát. A porta minden rendelkezésre álló előt a Duna partjaira gyűjt; Hobart pasa vezényli a flottát.

A „Montagsrevue“ hivatalos tudósítások alap- ján azt erősíti, hogy Italia csatlakozik Anglia és Ausztria-Magyarországhoz.

A „N. Fr. Pr.“ nek írják Versaillesből 16- káról. A király főhadiszállása minden perczben kész utrakelni s az esetleges visszavonulásra min- den intézkedések megtéttettek. A loirei hadsereg az által vezette ténvura a porosz hadvezérletet, hogy egyik szakaszát Fontainebleau irányában Frigyes károly közeledő serege elé küldje, míg az oldal- mozdulatot Dreux felé végrehajtá.

Brüssel, nov. 20. Az „Indép.“ jelenti Pé- tervárról, hogy az Oroszország által Amerikában vásárolt páncélos hajóraj határozott parancsot ka- pott Konstantinápolyba menni, mely is közelebb meg fog jelenni a Dardanellákon.

Brüssel, nov. 19. Az „Indépendance“ egy angolnak íratát közli, ki e hó 8-án Páris elhagy- ta és a főváros állapotát jelzi. Az élelmet illető- leg, a marba- és borjubar méréseket arra van ki- szabva. Ló- és számarhust mindenki kaphat. Hus általában 3 hónapra van elegendő mennyiségben. Kenyérkészlet aprilisig eltart, bor 2 évre elegendő, cukor és só a közönséges áron kapható, fűzelék tulmennyiségben van. A csapatok kések minden- re, de csak a megadásra nem, kirohanást kíván- nak. Az „Indépendance“ hozzáteszi, hogy ezen an- golnak jelentése kétségtelen.

Tours, nov. 19. (Hivatalos). Sémur, nov. 19. este. A Chatillonban lévő ellenség garibaldia- ta csapatok által megtámadtatott Ricciotti Garibal- di vezérlete alatt; valamennyi ellenséges katona, száma mintegy 7—800, részint megöltetett, részint elfogatott.

Magyar országgyűlés.

A képviselőház ülése november 18-án.

Elnök: Somssich Pál.

Jegyzők: Széll, Májláth, Jámor és Buja- novics.

A kormány részéről jelen vannak: b. Bede- kovich Kálmán, Kerkapoly Károly, Gorove István, b. Edövs József, Szávay József és Horvát Boldi- zsár miniszterek.

A mult ülés jegyzőkönyve észrevétel nélkül hitelesítettik.

A kérvények illő helyre utasítottak: így Szamos-Ujvár város közönségének feliratát, mely- ben az incompatibilitási törvény hozatalát sür- geti.

Hátezeg város és vidék kéri, hogy az első folyamodás bíróságok szervezése alkalmával Há- szeg, mint eddig, egy törvényesék székhelye ma- radjon. — A 25-ös bizottsághoz utasítottak.

Belső Szolnokmegye tisztviselőinek folyamod- ványa iránt, hogy csakély fizetésüket az igazság- ügyminisiteri költségvetés megvitatása alkalmával felemeljék.

Csernátony kérdezi: Van-e tudomása a magyar kormányának a közös külügyéség vezeté- sére vonatkozó állítólagos válságról s az ezzel ka- pcsolatba hozott magyar minisiteri változásokról és hely- cserélesek mibenlétéről? Ha van: nem tartja-e al- kotmányos jellemű kötelességének a kormány, hogy az ily válságról és combinatiokról késedelmetlen értesüléssel juttassa a képviselőházat. Közöltetni fog a minisiteriummal.

Szakácsy Dániel után Wahrman Mór: A pénzügyminisiter urhoz a következő interpellatiót intézi:

Tett e t. pénzügyminisiter ur kellő intézke- déseket, hogy az ez évi decz. 1 én eszkölendő magyar vasuti államközlöny- kötvények kisorsolása, hiteles uton és módon, Buda-Pesten foganatosítat- hassék.

Kerkapoly Károly pénzügyminisiter azt fe- leli, hogy Buda-Pesten fog a kisorsolás megtar- tatni.

Wahrmann Mór: A pénzügyminiszter válasza által az ország hitele érdekében tökéletesen megnyugtatót érzi magát.

A ház tudomásul veszi a miniszter választát.

Napirenden van a tegnapi elhalasztott szavazás.

Hosszas vita után a tegnapi elhalasztott szavazás megkezdte, nemmel szavazott 245, igenel 3 képviselő, távol volt 181. Közlebbi ülés kedden.

A „keleti kérdés“ elmérgesedése folytán szembeállítható haderőről.

igy ir Kápolnai, a jeles magyar stataga a „Pesti Napló“ utóbbi számaiban:

I.

Ha „Oroszország jelen utjáról el nem tér: a keleti kérdés egész terjedelmében napirendre van tűzve, mert az első ágyúcsapás elütése után az oroszokat környező kisebb államok sorsa többé nem a szerződés által teremtett jogalapon nyugszik, hanem a háború végeredményétől tételteztik föl.

Ily szempontból tekintve a kérdést, főtenyezőkül tekintendők: az orosz birodalom, Törökország, ennek tributariusai, Szerbia, Egyptom és Ruménia, az osztrák-magyar monarchia, Angolország és Görögország; másod vonalban érdekeltnek a harc kimenetele által: Porosz, Olasz, Franciaország és a lengyel nemzet — s végre harmadik vonalban Svédország és Norvégia, valamint mindazon ázsiai népek, melyek már is erőszakkal muszka kancunka alá hajtatnak, vagy melyeknek függetlenségük már jelenben is a szent pétervári kormány által veszélyeztetik.

E tényezőknél miként csoportosulását még nagy részben homály fedi. Diplomatiának eddig kifejtett, de mostanig titokban tartott ügyességétől függ, hogy a nevezett tényezők nagyobb része ama csoport balmát növelje, melynek alapjegcepontját „szinleg“ a török birodalom, de „tényleg“ az osztrák-magyar monarchia képezi.

Mig tehát a katonai aktiót előkészítő diplomatikai működésének eredménye a tények által napvilágra nem hozatik, elvünkhez hiven, a működés előtt mint pessimisták tekintjük a jövő eseményeket egyelőre, s mindazokat a tényezőket, melyeknek elhelyezése kétes; a körülményekhez képest vagy az elcsúszáshoz fogjuk számítani, vagy mint a működésben részt nem vevőket, a számításból egyszerűen kizadjuk.

Saját horderőnk tekintve, tudjuk, hogy arra az esetre, ha két hadszínterben működünk, mi három hét alatt 200,000 embert állíthatunk fel a Vízitula és San közt, és ugyanannyit Erdélyben, hol egy hónap múlva haderőnk — a honvéd sereggel együtt — már majdnem 400 ezer emberre emelhetjük. E haderőnk jelenében az oroszok még a rájuk néve legkedvezőbb esetben is „egyelőre“ Lengyelországban legfőbb 150 ezer, és a Dniester völgyben legfőbb 350 ezer emberrel állhatnak ellen.

A mikor tehát határszéleiket átlépnek, azok minden hadszínterben legalább is 50 ezer emberrel lennének hátrányban.

Törökország disponibilis haderejét — mindig a legnagyobb pessimizmussal számítva — tehetjük 100 ezer emberre, föltételezve ugyan, hogy 140

ezer embert a netalán felkelő délezlávok ellen indítana.

Feltéve most, hogy még Rumélia is önként vetné magát az oroszok alá, mi azonban alig bízható, akkor is a Pruth völgyben 500 ezer fönyi török és osztrák-magyar sereg állana szemközt 380 ezer oroszszal!

Holnapra hagyjuk e számok alaposágának részletes kimutatását; ma csak annyit említünk meg, hogy eddig számításba sem hoztuk az angol, olasz és török tengeri hadakat, valamint a netaláni patraszállítások alkalmával a szárazföldi hadjáratokba beavatkozó olasz és angol szárazföldi hadakat! Nem hoztuk számításba az angolok által Kelet Ázsiában és a persáktól elvett tartományokban felkelhető bonyodalmakat, és nem hoztuk számításba a Kaukázusban és Lengyelországban támadandó szabadsági harcokat!

Látjuk tehát, hogy ha honunk érdeke egy kívánja, bátran léphetünk a harcstérre, melletünk harcol a jog és a takszám, melletünk amaz öntudat, hogy nem hódítási vágy miatt, hanem honunk becsülete és területi épségeért rántjuk ki ama kardot, melynek élét a muszkák már ismerik.

II.

Tegnap ezikkünkben említettük ama számbeli tolerit, melylyel, — ha csakugyan háborúra kerülne a dolog, — a minden oldal felé terjeszkedni akaró, s minden nép elnyomására és muszkasítására vágyó oroszok ellen harcolhatnánk. Százaz számokat említettünk, melyek helyességének bebizonyítását térhiány miatt mára halaszottuk.

E számok megállapításánál a reánk néve legkedvezőtlenebb körülményeket vettük alapul; feltételeztük, hogy Törökországban a Szerbia által támogatott keresztény lakosok, ha nem is mint az oroszok szövetségesei, és így mint a mi ellenségeink, de mégis mint a törökök ellenségei, fegyverhez nyulnának, kitűznék a lázadás zászlóját, és ekkép a török haderőnek nagy részét a Balkán hegyláncolat lejtőin tartanák lekötve. Föltételeztük, hogy Ruménia az oroszokkal szövetségre lépne; föltételeztük, hogy Svédország és Norvégia semlegesek maradnak, a helyett, hogy a jelen pillanatban fölszabálva, szintén az őket fenyegető oroszra történek; és feltételeztük végre, hogy Anglia és Oloszország csak a tengeren és az orosz partokon működve, egy emberrel sem szaporítanak a szárazföldön működő nagy táborokat!

Lehet e még több pessimizmussal a jövőbe tekinteni? Nem bízom! Mert annyi már mégis bizonyosnak látszik, hogy Poroszország, ha már ezen — a német nemzet jövőjét is annyira érdekli hadjárat alatt nem is akarja az orosz iga alatt nyugó német eredeti tartományokat visszaszerezni, mégis „barátságos semlegesség“ ben fog maradni.

A kelet-európai népek sorsát elintéző száma dában előfordulható tényezők csoportosításában tehát optimizmusból nem estünk, és így csak az egyes tényezőket képező számok helyességéről kell számot adnunk.

Az orosz sereg mozgósítható részének császárí rendelet által megállapított hadlétszáma papi ron 692 ezer emberből és 1304 ágyúból áll, mely rendszer sereg még körülbelül 56 ezer rendetlen lovas által támogatathatik.

E mozgósítható seregen kívül hadjárat alkalmával még körülbelül 500 ezer főből álló sedenta-

nyi tények sziklakemény alapjával. Ha szerző közvetlenül e tételre előt, és éppen ugyanazon mondatban nem mondaná, miképp: „az élet jelenségeit még nagyobbára titok fátyola leplezi“ — most nem gondolhatnánk örömmel arra, hogy ismertetésünk elején szelid materialistának neveztük.

Az anyag és erő egy sége tételének következménye az ötidik fejezet is, mely szerint „nincsenek természetfölötti erők, testetlen szellemek“.

A fehér ember, a lidérc stb. a nép tudatlanságának szüleményei. A csillagok természetfölötti befolyásának hite megszűnt az astrologia bukásával. Sőt, az újabb materializmus a képzetek, gondolatok előállítását épp oly természetes ution és változhatlan törvények szerint valónak állítja, mint egy levél, szírom vagy virág előállása.

„A lélek, azaz, az embernek azon kiváló tehetege, mely szerint érez és gondol, fogalmakat és ídeleteket, képzelmekeket alkot, nem valami a testtől különválható, függetlenül is létezhető felsőbb erő, de a körülöttünk élő természet legnemesebb productuma, tulajdonképpen functiója az agyvelőnek, mely előállító szervével együtt erősödik, együtt hanyatlis és enyészik el“.

Szerző — mint mondja — nem akar ez állításával a vallás ellen törekedni. De azt nem hallgathatja el, hogy szent könyvünk tudományos tekintetben nem titi a mértéket, — Jézus nem is akart tudományos encyclopaediát bagyni bátra a késő századoknak, hanem akarta „erkölcsi tekintetben reformálni az emberiséget. Ebben pedig tökéletesen elérte célját“. „A keresztény moral teszi a bibliát szent könyvvé; és az, miért örök időknél keresztül vezérfaklyája leand az emberiségnek“, — mentől nagyobb házag tálong a vallás dogmái s az értelmi felvilágosodás között,

rius csapatok léteznek mindenféle elnevezések alatt, melyek azonban csak helyőrségi szolgálatokra, újonez oktatásra stb. alkalmaztatnak, és annyira nincsenek mozgósításra szánva, hogy még hadjáratra való felszerelés sem létezik számukra.

A krimi háború óta, a hadsereg szervezésére eszközölt sok reform után, azonban el kell készülni lennünk, hogy e sedentarius csapatok létezésénél fogva a seregnek majdnem teljes mozgósíthatósága lesz lehetséges, és másrészt a veszteségek kipótlására is lesz elegendő ember — ha ugyan idő, utak és távolságok, azoknak szállítását megengedik.

Egyelőre azonban föltehetjük, hogy az orosz kormány csakugyan 748 ezer emberből álló mozgósított sereggel — ideértve a kozákokat is — rendelkezik.

Ezek közt legalább is 60 ezer ember a chinai birodalom határától egészen Persiáig, és északon Szibériában van szétszórva, melyeknek Európába áthelyezése mind politikai mind katonai tekintetben fogva, a lehetőségek közé tartozik. Ha a birodalom keleti részében fekvő fontosabb várak, a kikötők és a kaukázusi vidékek megzálására csak 140 ezer embert számítottunk — mi ugyancsak kevés, — látjuk, hogy a Vízitula és a Dniester völgyben szükségessé váló összpontosításra csakis 548 ezer ember marad. A rozslélelmezett — rozsl utakon, hosszú menetekkel összpontosított csapatoknál azonban a betegek létszáma minden esetre az összes létszámok legalább is 5%-ából, azaz 27,400 emberből fog állani, a miért is valóban csak 520 ezer ember marad, kik közt legalább is 20 ezer a Vízitula és Dniester völgy közti menetvonalakon lesz szétszórva.

Igazunk volt tehát, midőn a Lengyelországban és a Dunaféjedelemségek határszéleitől keletre, a fekete-tenger felé való lejtőn összesen fölállítható orosz sereg létszámát legfőbb 500 ezer emberre becsültük. Megjegyzendő azonban, hogy jó, ha ennyi ellenségre számítottunk, de alkalmasint sokkal kevesebb lesz.

A külföldi legkittünőbb katonai írók számításai szerint Oroszország egyszerre legfőbb 350 ezer emberrel jelenhetne meg az európai hadszíntereken.

A muszka seregnek részletesebb jellegzését holnapra halasztva, áttértünk mindjárt a nyugati liga főtenyezőjére: az osztrák-magyar monarchiára.

A kellő időben felállított, és a legközelebbi hadszínterhelyre indított tartalékezekkel együtt monarchiánk 630 ezer embert 1248 ágyúval mozgósíthat. Ha helyőrségekre stb. 60 ezer embert leszámítottunk, marad 570 ezer, és ha szintén e létszám 5%-át a kórházakban fekvő betegekre számítottunk, marad mindig 541,500 ember, kikből számításunk szerint csak 500 ezer jutna a 100 ezer honvéd által erősített felállításba.

A krimi hadjárat alatt a törökök 216,893 emberrel védtek magukat; ha tehát seregük szervezése e 14 év alatt csak némileg javult, most már bátran feltehetjük, hogy a netalán felkelő délezlávok ellen alkalmazott táborokon kívül még legalább is 100 ezer emberük marad az oroszok ellen.

Föltevételek kikertülése végett még meg kell jegyeznem, hogy az említett létszámokban mindenütt a „nem harcolókat“ is beleszámítottuk, kik sehol sincsenek oly nagy arányban, mint épen az orosz seregnek.

annál nagyobb közöny támad a vallásos dolgok iránt. „Nem vagyunk-e jelenleg ott, hol szükségünk volna egy a vallás dogmáit újabb revízió alá vevő, s azokat a kor felvilágosodása, igényeirek idomító új ágostai conciliumra? annak belátását az érdemes olvasóra bizzuk. Nekünk elég ránutni ama nagy vallásos közönyösségre, mely napjainkban, kivált a mivelt osztálynál, annyira félreismertethet... stb.

Szerző e szavaiban oly tényre hivatkozik, melyet tagadni nem lehet. Belátjuk ezt bizonyosan ott is, a hol ennek belátására szükség van. Napjaink ürvendese hire gyanánt említhetjük föl, erre vonatkozólag a Pesten alakulóban levő egyházi reform-egylet.

Esztünkbe jnt itt Buisson, baseli papnak egy kis munkája is, melyben a materialisták mind inkább szaporodó seregét, külön, önálló esküvői társaság alakítására szólítja föl.

Az anyag és erő egységének tétele továbbá a test és lélek, (hatodik fejezet) egységére vezet a materializmust.

„A lélek — mondja szerző — nem egyéb, mint a magas szervezett agyvelő functioja“.

A természettudomány két nevezetes ága: az egybehangosított boncztan és élettan kimutatták, hogy nem csak az ember, hanem az állatok is bírnak lelki tehetségekkel, és pedig annyival inkább, minél tökéletesebb, finomabb szervezett agyvelőjük van, minél inkább megközelíti az, az emberi agy minden állatok közt legfinomabb szervezetét.

Copernicus a geocentrius, Darwin az antropocentrius nézetet küszöbölté ki a tudományból.

A tapasztalás bizonyítja, hogy a testi állapotok a lélekben visszatükröződnek, — a gyermekben a test fejlődésével fejlődik a lélek — stb.,

Maros-Ludas, 18. nov. 1870.

Helységünk sürűbben beépített részét, ma délen 12 órakor, nagy veszély fenyegette; ha a tűz, mely Bernát Albert ur csűrűs kertjéből támadt, az észél által tovább hordatik. Azonban a szél megfordult, s későbbben lecsendesedett, csak a baszonbérli Novák Izsák ur biztosítatlan takarmányába tett mintegy 500—600 frt kárt, a mi reá nézve annyival sujtóbb, mert ez a második tűzkára, alig három év leforgása alatt.

Ilyen szerencsétlen tüzeseteknek, nem mondom, hogy mind szándékosak voltak, valamint ez sem volt az, többször voltam szemtanúja és a károsodásban is részes, de én, tisztelet becsület polgártársaimnak, soha olyan közömbösséget nem vettem észre tüzeseteknél, mint a minőt az értelmellen lakosság tannaitani szokott nálunk. Emlékszem, mikor egyik hitfelekezet temploma égett, s serkentették őket az oltásra, azt hittek, hogy az, mint szent hely, nem fog elégni, s csodálkoztak más nap, hogy mégis elégett, és ma már szemembe mondá, egy Moga Konstantin nevű ember, mikor az oltáshoz hivatam: hogy nem érkezik, mert ő, a nem tudom mikor tartandó lakodalmi násznép széshivogatásában fáradoz. Valjon az olyan helységekre nézve, hol a mód hiányzik, tűzoltó egyleteket állítani, nem lenne e helyén és idején, más ution o vóslást tenni? s valjon a vármegyék, nem lennének inkább az ilyen dolgok elintézésére hivatva, mint meddő dolgok vitatására? Talán megadja Isten érnünk azt az időt, hogy többet foglal kozunk anyagi és keblü ügyeinkkel; addig óhajtanám, hogy minden elszigetelt helység értelmisége, és így az ide való is, mint a melyre az ország szeme néz, a legszorosabb egyetértésben éljen; mert bajnak idején, a mint a mai és sok más alkalom is tanúsított, nincs kire támaszkodjék, csak önmagára, az Isten csak úgy segít rajta, ha ő sem hagyja el magát, ennek az útja pedig, a kiaszerűségekől eltérő: egyetértés.

A mai szomorú alkalommal, kiténtek önfeláldozó készségben: Felföldi Elek, Nyerges József, szolgabíró Deák Sándor, községbíró Kádár János, kereskedő Gábor Endre, postakézelt Brom Tamás, adótárnok Wolf Márton, esendő szakszvezető Buday, az egyeshíró Lécshelyi, gyógyszerész Tomcsik József, Ábrahám Mózes, a rendőrség, az összes iparosok és a megjelent román lakosok közül Dembián István g. n. e. lelkész, Stojka Jón, Demján, Paju Jón, Gyurka Gligor, Szűts Sándor. Ezek az érdem, hogy a tűz nagyobb pusztítást nem tett; Isten ezért őket áldja meg, s óvja meg minden effele bajtól.

Hantz Pál.

A „kolozsvári zene-conservatorium“

mint valóban közhasznú nyilvános tanintézet, ezen sz. kir. város lakosainak korábban meleg részvétét bírvá, hivatalának sikeresen megfellelő — mindenkör törekedett.

Ama jótékony részvétet azonban már évek óta sajnosan nélkülözve, ma, csak azon csekély segélypénzzel tengeti létét, melyet a városi t. képviselő parló elintézkedése folytán, a községi pénztár nyújt számára.

Kolozsvárnak mindig feles számu polgárai voltak, kik mint megannyi műbarát, a szépezet valamenynyi életerét szeretettel gondozták, — kivá-

mind olyan „tapasztalati tények, melyek a lélek és test elválatlan egységére utalnak.“

A test és lélek egységéből foly a hetedik fejezet czimtétele, mely szerint: „nincsenek valótlunk született eszméink, (ideae innatae)“.

Ez állítás már régóta két nagy pártra osztotta a philosophusokat, s ha ennek ellenkezőjét be lehetne bizonyítani: „a legnagyobb erődeséget képezne a lélek függetlensége támogatására“.

„Oly ismeret, mely a minket környező s érzékelink alá eső természetet tulterjen, valamint a természetfölötti abszolút tudás, lehetetlen és nem létező“.

E fejezetben leginkább meglátszik az otthoniasság. Nem keveset segít erre a philosophusok egyik jelentékeny osztálya. A tények logikai erős egybeállítás a érvelésnek nagy előnyére szolgál, s szerző, mintegy diadala teljes tudatában, azt eainos irányával következőleg rekeszti be: „Az igaz, szép és jó érzékét nyilvánunk kell, ha azt akarjuk, hogy bizonyos erőre és jelentőségre jusszon. Mily másképpen gondol és itél a gondolkodáshoz szokott tudós, mint a testi munkával foglalkozó nap-szamos. Mily másképpen lánogl a jog és igazságrt az élet délkorára jutott s a történelem által nagyraemelt férfi, mint a határozatlan, homályos belső ösztönét követő ifjú; mily másképpen itél a szépről a műértő, mint a laikus. Mint a növény a földben, ugy gyökerezünk mi tudásunkkal, gondolkozásunkkal és érdeztünkkel a külvilágban, fölötté, magasan az eszme virágkoronáját hordozván; ha kiragadtatunk ezen földből, a növényhez hasonlóan, el kell pusztulnunk.“

X. Y. Z. U.

TÁRCZA.

Könyvismertetés.

Az új világnézet

irta: Mentovich Ferencz. Maros-Vásárhelyt, Wittich József könyvtáros bizománya. Bolti ára 1 frt 40 kr.

III.

A hypothesisok a tudományban mindig az igazságra törekvésből származnak. Minél inkább haladunk, annál kevesebb a hypothesis. Azon hypothesis, mely az életerőt állítja föl, azon kimagyarázhatlan különbség születte, melyet a szerves testek az élet alatt és élet után mutatnak.

A physiologia annyira haladott, hogy szükségfelettinek látja, az élő testekben véghezmenő jelenségek kimagyarázására, egy külön sajátosság orőnek felvételét, s az életerő védőinek már meg is mondta: hogy ne védjenek oly dolgot, a minek fogalmát se tudják megadni.

S valóban is: az életjelenségek egy részét a természettudomány a physical és vegytani erők hatásából ki tudja magyarázni.

Am azért még most, midőn egész szervek vannak az emberi testben, melyeknek szerepéről az élettan mi bizonyos sem tud kimutatni, midőn minden lépten-nyomon azt halljuk a physiologusoktól, hogy az élet, a szerveség és a szervezőttség fogalmai még ezután fognak a physiologia laboratoriumaiban tisztára mosatni: a materializmus azon állítása, hogy „az élet jelenségeit is ugyanazon tényezők — physical és vegytani erők — származtatják, melyeket az élettelen anyagokban tapasztalunk“, nem bír a természettudomá-

lőlag ápolván a fiatalok képzésére, az erkölcsök finomítására hivatott intézeteket!

Lehet-e ily cél felé biztosabb utat követni, mint felkarolását oly képezdének is, melyben a zene — az embernek bánatban, örömben egyik legkedvesebb kísérője — komolyabb czélból taníttatik?

És ez intézet felkarolásának balaszthatlan szükségessége, hogy az enyészettől megmentessék, valóban bekövetkezett!

A conservatorium évenkénti vizsgákra állított növendékeivel tartós jelét adta nemes törekvésének! De ily nemes igyekezet mellett is, a már harmincz éves műintézet, még a jelen 1870. év végével kénytelen lesz eddigi működését ha épen meg nem szüntetni is, de igen — a növendékek feles részét, épen a vagyontalanokat, a további képzetéstől megfosztani!

S a midőn ily kényszerűség bekövetkezend, egyezersmind mélyen bevágódik amaz üdvény, mely egy rég kintzött nagy cél felé, mi nem csokélyebb, mint — hogy a kolozsvári színház egykoron állandó zenekarral rendelkezessék, a legbiztosabb irányban vezethet.

Ezen cél elérhetése tekintetéből szükségesnek látja a z. c. igazgatósága a zeneorok összevitése által — oda működni, hogy a zene conservatorium egy már évek óta paragon beverő tere, t. i. az orchestra zene apóltassék; — a miért elhatározottat a jelenleg szép számmal levő zene tehetségek közreműködése és nevezetesen a képzetebb tanítványok alkalmazása mellett az orchestra zene gyakorlása; — melyekből a t. pártoló tagok élvezetere évenként bizonyos számú hangversenyek és előadások fognak rendeztetni.

Ismeretes levén a helybeli közönség tetemes többségének a színház, ezen oly igen kedvelt műintézet iránti meleg érdeklődése, jogosan feltehetni, hogy az annak állandóitáshoz föltétlenül szükséges testvér-intézet, a zene-conservatorium is, a művészet barátjai által a megsemmisítéstől meg fog óvatni.

Csekély áldozattal eszközölhető ez, a minő valóban — filórekéből is kitelik.

Miután a conservatorium működése csak egy lehet sikeres — ha fennállása legalább 3 évre biztosítva lesz; — a t. cz. pártoló tagok részvénnyel — három évi kötelezettséggel — személyenként 2 fital állítottat meg.

Hogy mindazonáltal azon t. cz. műbarátok, kik ezen kötelezettséget elvállalni nem képesek, se legyenek elzárva, azok is mint foglalkozó tagok egy évre felvétetnek a fentjelzett részvénnyel díj mellett, mely, valamint a pártoló tagok által is előre fizetendő minden conservatoriumi év kezdetén.

Tisztelettel és bizalommal fordulunk ily célból, rend és rang különbség nélkül mindazon polgártársainkhoz, kik a szép és nemes iránt rokon-szenvet éreznek, kik az ifjuság műizlésének képzetelését, erkölcsi nemes irányba tereltetését, egyik polgári teendőjüknek ismerik, — teljes reménnyel hívjuk fel vizont azon testületeket is, a bármely nevezett alatti helybeli t. c. egyleteket, melyek nemes célak előmozdítására is hivatnak, és hivataluk felismerésében — szoktak is áldozni, hogy érdemelt figyelemre méltatva ama többes-rösen üdvös czél, mely a zene-tanulás általánosításában rejti, — a nem csekély kizdelmekkel mindaddig fenntartott conservatoriumot gyámolító részvénnyel fogadni méltóztassanak: és beállási szándékukat a cons. választmányja tagjai által körtzetendő iverk sajátkezüleg beirni szíveskedjenek, határozottan megjelölve, hogy egy v. 3 évi kötelezettséggel kívánják a zene-conservatoriumot működésében, üdvös czélja elérésében pártolni.

Megjegyezván — hogy a körzvényekre tett aláírások végleg kötelezőknek ismertetnek el, s a részvénnyel pontos ellenőrzés melletti bégnyítését az aláírókra nézve lehető legkényelmesebb módon fogja eszközölni az intézet.

Kolozsvárt, 1870. october havában. A kolozsvári zene-conservatorium igazgatósága.

Az 1-8 számú aláírási iv szerkesztőségünk-nél van letéve, melyre aláírásokat készséggel elfogad a szerkesztőség.

UJDONSÁGOK.

— Hollán Ernő honvédezedes a magy. kir. honvédelmi ministerium államtitkárává nevezetett ki, le is tette már az esküt. Az új államtitkár javaslatot dolgozott ki a honvédség katonai szervezetének reformjáról, melyek legközelebb fognak tárgyalatni. A honvédség gyalog zászlóaljainak száma meg fog szaporíttatni, s az egész rendszer gyökeresen átalakíttatik. Mint tudjuk, a lovasság 8 osztálylyal növekszik s így csak a műszakú csapatok alakítása lenne még hátra, t. i. a tűzéséget is beleértve.

× A király az idén lőtte le az 1000-ik zerget oct. 19 én a neubergi hegyeken. Ritka vadász lesz a jelen s a mult időben is, ki oly értékű vadból ennyit mutatbaason fel. Az olasz király, ki a jelen idő egyik legkintőbb Nimrodja, szintén csak a birodalmában megejthető vadkezes-vadászatot őrzi legezivesebben, egy multkori kimutatás szerint csak a 862-iket ejtette el.

— Egy oct. 27-én kelt pénzügyministeri rendelet megbagyja, hogy a megsemmisített pénz 1870. nov. 1-től az állampénztárnál fizetésül el ne fogadtassék, se be ne váltassék.

— A keleti marhavész folyó évi nov. hó első felében beérkezett hivatalos jelentések szerint is Erdélyben hunyadmegyei Malajesd, Korojesd, Nak sora, Bosorod, Osztróvel és Alsó-Szálláspatak községekben urisgott, hol a 3777 darab szarvasmarhalétszámból 129 udvarban a vész kintésztől kezdve 424 darab betegedett meg; ezekből 229 meggyógyult, 161 elhalt és 34 darab f. évi nov. hó 15-kén, mint beteg, ápolás és zár alatt maradt.

— Illetékes helyről vesszük azon tudósítást, hogy hivatalosan kiderítettett, miszerint N. Enyeden nincs, nem is volt lóbetegség. Tüvisen van ugyan két ló letartóztatva, de még nem bizonyos ragályosak-e. A helységben magában is betegség általában nem észleltetett. Mult számunk erre vonatkozó híret szívesen helyreigazítjuk.

+ Közlebről egy, a Széchenyi téren álló szekér gazdáját az a meglepetés érte, hogy egy kis 3 hónapos csecsemőt talált szekere alatt. A szivtelen anya ellen, ki azt kitétte, nyomozás foly.

× Gajzágó Bogdán volt rőtös kereskedő a városi törvényszék család bírája miatt letartóztatva.

— ? A helybeli m. kir. urb. törvényszékhez Kriza Kálmán irodatisztnek, helyébe pedig ifj. Salamon Sándor gyulai egyesbíróági joggyakornok tolluonak nevezetett ki.

— ? Holnapután, szombaton, Kassainé J. M. asszony jutalmán Schiller ismeretes tragoediája: „Orleansi szűz“ adatik. Ajánljuk a t. közönség figyelmébe.

× A sétatér végénél épített hid, mely jóval szélesebb és csinosabb is lesz, mint a régi volt, már csaknem egészen készen van, s pár nap alatt átadatik a forgalomnak.

+ Az erdélyi részben a vasútvonalban és azok közelében eső helységekre folyvást nagy mennyiségű kőszent szállítanak s a piski petrosenyi vasút megnyitása óta az nagy keletnek ürvendő forgalmi czikk. Egy időben városunkban is híre járt, hogy kőszent-raktárakat állítanak, azonban ugy látezik, még nem jött létre a vállalat. Pedig, ha tekintjük a fa drágaságát, mely már is türehtelen, bizonyára nagy kelete volna nálunk is a kőszentnek és számos, különösen szegényebb sorsu emberen volna segítve általa. Hát ép oly nehéz ezt a gordiusi csomót megoldani?

+ Nincs többé háború! A napokban roppant mennyiségű nyomtatott proclamatio terjedt szét városunkban, melyek Bismarck, Favre és Andrásyhoz intézés, és czélja pedig sem több, sem kevesebb, mint hogy töröltessenek el a háborúk s a fejedelmek atyafiságosan osztozzanak meg Európán és a kerek földgömbön. A ki pedig megzavarja a békét, koboztassanak el javai s a büns fejedelem pensionáltassék. Ez elmés gondolat pedig nem más, mint szamosfalvi Vajda Sámuel től ered, ki ama nyomtatványokból Bismarck, Favre és Andrásyknak is küldött. (Favre-nek bizonyosan extra léghajón.)

(—) Egervári Ödön előfizetést hirdet „A protestantismus élethalál bareza a jeanitismus ellen Magyarországon“ című munkájára. Ajánljuk olvasóink figyelmébe.

— Porosz számítás: Oroszország activ hadseregét 798,000 emberre teszi, melyből külső-térre vihető 574,000 ember. A török erejét 200 ezerre számítja; Angliáról meg azt mondja, hogy jelenleg 15 pánczélos hajóról és 30,000 katonáról se rendelkezhetik.

— Hómeopatha-örvos, Kolozsvárt. Dr. Streibig Lajos orvostudor és hasonzenvi gyakorló orvos Bécsből, lakik bel-monorostor-utczán, Korbuly Gergely házában; rendel reggel 8—10 óráig, délután 4—5-ig. Szívesen felajánlja magát azoknak, kik segélyt igénybe venni óhajtnak.

(—) Honvédszászló. A Felegyházán székelő pest-solti 2-ik honvédszászlóalj közelébb kapta meg zászlószalagát gr. Károlyi Edéné, született Kornis Klarissa grófnőtől, mint zászlóanyától. A szalag néhez vörös bársony, melynek egyik felén arany betűkkel a következő felirat olvasható: „Lobogj dicsőn, házáért, szabadságért!“, alatta gyönyörűen ki- varrva díszlik az ország czimere. A másik oldalon szintén arany betűkkel ez áll: „Károlyi-Kornis Klarissa grófné, a pest-solti 2-ik honvédszászlóal-jnak 1870.“ A szalag végén a gróf Kornis és Károlyi család czimere. A szalag a legdiszesebben van kiállítva két nagy arany bojttal, mely azonnal szembe ütlik. A zászlószentelés napja még nincs meghatározva. A zászlóalj parancsnoka, Szabó őrnagy, igen udvarias levélben küszönte meg a grófnénak becses ajándékát, felemlítve, hogy egy nemzet sines a világon, melynek történetében oly anynyira egytlvé folyt s mindig bátoritólóg hatott volna a női erény, mint a magyarokéban. Fogadja a parancsnok, hogy szentül meg fogják őrizni az ereklét, melyben vágyaik óhajta szponosult: „Lobogj dicsőn, házáért, szabadságért!“ — „Későbbek lesznek inkább sirunkra tűzni e szent ereklét, mintsem azt bármily körülmény közt is meggyaláznunk engednők“ végi a derék őrnagy sorait. Hangozzék: amen a szent fogadásra.

(—) (Necrolog.) Székely-Udvarhelyi Téglás Károly nyugalmazott bányanagy, maga és gyermekei: Kornelia, Brauner Ferenozné; Vilma, Lu-

kácsffy Aurélné; Ida, Emma és Klára, ugy az összes rokonság nevében fájdalmas szívvel jelentik, hogy neje, illetőleg anyjuk Téglás Károlyné szül. Szalánczi Klára, a hű nő, a feláldozó anya, a szerető rokon élete 56 dik, boldog házasságának 32-ik évében, folyó hó 13-án este Csapón elhunyt.

(—) (Necrolog.) Fogarasi Antal mély fájdalmat érzetével tudatja neje Erdélyi Johannának, élete 56., házasságuk 35. évében, folyó évi november 15-án esti 9 órakor, az utolsó szentségek felvétele és rövid betegsége után történt gyászos halálát. Gyula Fehérvárt, 1870. nov. 15-én.

Kimutatás

a dézsi kisegítő pénztár-egylet 1870. october havi forgalmáról.

Bevételek:

Pénztári maradvék sept. ról . . .	3,611 ft 69 kr.
Könyvdij 14 új tagtól . . .	17 „ 50 „
Havi rendes és rendkívüli betétel 4,510 „ 95 „	
Kamat, feldij és váltódij . . .	99 „ 65 „
Visszafizetett kölcs. 226 tag ált. 49,320 „ — „	
Bélyegdíj . . .	46 „ 10 „

Összesen: 58,505 „ 89 „

Kiadások:

235 tagnak kölcsön . . .	49,430 ft — kr.
Irodai kellékekre . . .	28 „ — „
Bélyegre . . .	46 „ 10 „
Kiállott tagok kamatjába . . .	15 „ 55 „
A pénztárból végképen kivett tőke 4,711 „ 10 „	
Pénztármaradvék Novemberre . . .	4,275 „ 14 „

Összeg: 58,505 „ 89 „

Dr. Szöcs Sámuel,	Tatrasi Ferencz,
igazgató.	aligazgató.
Turbucz Ferencz,	Govric Ferencz,
könyvvézető.	pénztárnok.

KÖZGAZDASÁG.

Gazdasági tudósítás.

A Rikán belől, nov. 13. 1870.

A bérbe nem adhatásnak valódi oka a tulajdonság ár követelése. Némely tulajdonos oly magas ár követel birtokáért, mit soha egy évben sem kapott.

A Rikán belől a közép osztályból szaporodott értelmes gazdák — s csakis ezek a vállalkozók — jól ismerik az e tájon fekvő gazdaságokat. Ismerik annak nemcsak jövedelmét, de a tulajdonosra nyomasztólag ható terheket is; ismerik a gazdaság előnyeit és akadályait: ily vállalkozókkal szemben tulajdonosok követelésekkel célt nem lehet érni.

A mi illeti az értelmiséget: nem mondom, hogy a csallagok távolaságát is meg tudja, de tapasztalt gazdai nézettel hogy bir, azt merem állítani.

Volt szerencsém 20 év alatt Magyarországon majd mindenféle gazdaságot megtekinteni, de sebb és jobb szántást, — s ez az alap — nagyobb szorgalmat, kintőbb takarékoságot nem találtam, mint a Rikán belől, ideértve Háromszéket is, bátran merem állítani, hogy kinek a székelyföldön 20—50 hold földje van, jobban él, zeirosabb konyhát tart, mint Magyarországon 2—500 holdas birtokos, am-bár a gazdasági körülmények ott sokkal kedvezőbbek.

Hogy ezen említett jólétet a nők nagyon előmozdítják, azt tagadni nem lehet.

Ha ezen szorgalmas, jó felfogású, előrelátó gazdának tapasztalatokra, szorgalmuk kifejtésére, tágasabb mező nyitnának, gazdasági zászlóvivők lennének.

A mi illeti a biztosítékat: én a szorgalmat, tapasztalást, takarékoságot a gazdai téren nagy biztosítéknak látom.

Egy 40—50 holdas székely birtokosban több biztosítékat képzelek, mint bár hány ezerrel bíró koborgó, tapasztalatlan úzerben; az elsőnél van erkölcsi biztosíték, az utolsóban éppen ez hiázik.

Ezeket így tudva, ha a tulajdonos legalább 6 évi gazdasági számadásból öszinte felvilágosítást ad a vállalkozónak a birtok egy évi bizonyos jövedelméről, ha jó indulatú, nem ügyvédi ravasz, kibuvó lyukakkal ellátott szerződést fogalmaz, akad vállalkozó.

A bérbeadónak azon kell lenni, hogy a bérlő fáradsága után gazdagodjék és ne szegényedjék az, ekkor gyarapszik a birtok is, fizethet a bérlő is.

Mivel pedig a földbirtokosok folyvást azon csalékony hiszemben vannak, hogy biztos bérlőt nem lehet kapni; a tapasztalásból pedig tudják, hogy házi kezelés mellett a rossz cseléd, drága napszám miatt nincs jövedelem, a részbeadást vették gyakorlatba.

Erre nézt közlebről megmondom tapasztalatomat.

F. J.

Távíratl tudósítás a bécsi börzéről

Nov. 22-én: 5%, Metaliques 100 ft 55.40. 5%, Nemzeti kölcsön 100 ft 64.70. Kamat 55.40. 1860. Kölcsön 91.25. Bankrészvény 722. Hitelintézeti részvény 200 ft 245.75. London 10 ft st. 100 ft: 23 1/2, 124.75. Ezüst 123.25. Cs. királyi arany 5.95. Napoleonkor 20 fran. 10.09.

Földtehermentesítési kötvények: Magyar 78.75. Temesi 74.50. Erdélyi 74.—. Horv.-Slavon 80.—.

Tulajd. és felelős szerkesztő: Sándor József.

A közönség köréből. *)

Viszválasz.

Magyar-Ujjfal, nov. 14. 1870. A „Kolozávári Közöny“ 122 ik számában felszólaltam volt, többek közt, a pánczélosi rendetlen postakezelés iránt is.

Erre az illető postamester ur a „K. Közöny“ 128 ik számában válaszolt. — De én, nem lévén ide haza, csak most felelhetek.

Azon renddel haladok, amint a válaszat íratott: a Postamester ur állítja, hogy: „személyét megtámadtam, azért talán, mert lehet, hogy a mindenki irányában hivatalból gyakorolni szokott pontosság, ismeretes szeszélyemmel össze nem fér.“ — Ez ugyan értelem nélküli szeszély lenne, ha igaz lenne; mert egy hivatalnokot csak azért támadni meg, hogy szokott pontossággal gyakorolja hivatalát; ez több lenne szeszélynél. — Én nem a Postamester ur személyét támadtam meg, hanem hivatalos kötelessége rendetlen kezelése miatt szólaltam föl; legyen szíves, tegyen ön különbséget személye és hivatala között.

A Postamester ur tagadja, lapjaim átolvasását; én pedig ismételve állítom; kivált többféle szépirodalmi lapjainkra vonatkozólag, melyek Pánczél Cseben ritkábbak. — Akár hányszor elforgatva, mellékleteik nélkül érkeznek hozzánk. — Ezek miatt fel szoktam szólalni, az illető szerkesztőségeknél; ezektől pedig utasítottunk a postahivatalhoz; végre az eredmény a szokott lenni, hogy másodszori fizetés után, hozzá jutunk az eltévedt tárgyakhoz. — Ugyan: hogy állíthatja Postamester ur, a nyilvánosság terén, miszerint Önnél nem olvasnak idegen lapokat? hiszen országoszeret tapaszthatatni azt, hogy többnyire, a vidéki postahivatalokat olvasó-egyletté változtatják, s ilyenkor akaratlan is megtörténhetik, hogy a mellékleteket elfeledi az olvasó visszatenni; pedig azt hiszem, senki sem azért fizet, hogy jogát előbb más élvezze.

Hogy állíthatja Postamester ur azt is: „miserint szokott pontossággal gyakorolja hivatalát“; hiszen Ön éppen azt gyakorolja, hogy hivatalát rendesen nem is gyakorolja; mert Ön segédek tart; első segéde a Postamesternek asszony, a többi segédei pedig alkalom szerinti, oly időben, midőn az első segéde is eltávozik hazulról; Ön pedig jár falukra, hogy minő üzletben azt Ön tudja. — Hogy Ön segédek tart az köz tudomás, de még inkább bizonyítja ezt azon körülmény: hogy f. év oct. 3-áról 24. sz. a. is van nálam egy feladási vévény, első segéde által kiállítva; mit tudja Ön, hogy itthon nem léte alatt, ezen szakértetlen s különben is magány ügyekkel elfoglalva lévő segédei, miképen kezelik a hivatalos teendőket?

Arra szólít fel a Postamester ur, hogy: „szóljunk igazat, s ne engedjünk szeszélyeinknek tulajdát.“ — Éppen ezt akartam volna én is; de mély sajnálattal kell nyilvánítanom, miszerint az Ön válaszában, egyetlen egy tétel sem igaz, tehát Postamester ur, szeszélye által, az igazságot bátrán tul ragadtatta magát; mert: a levélhordó czigány né nem lehet a Boér Bálint ur szellére, minthogy ez, 26 év óta a Bakó István ur helyén lakik; én éven által fizetem őt, a miért bizonyos napokon köteles a postára menni; Boér Bálint ur is e szerint fizeti, tehát mind ketten egyenlő joggal rendelkezhetnek neki; de hordja ezen czigány né a mások leveleit is.

Miután többzúri figyelmeztetésem Önnél sikertelenül maradtak, ha Postamester ur iránt kímélettel nem akartam volna lenni, akkor nem a birlaphoz, hanem a szebeni illető postahivatalhoz folyamodtam volna; annyival inkább: mert a birtokomban lévő adatok közül, csak a szelidebbeket adtam közre; s hogy valósággal elnéző vagyok Ön iránt, bizonyítja az is, hogy válaszában rágalmaiért, törvényszék előtt, megtorlás végett fel nem lépek; s még is ezt Ön azon nemes bosszuval hálálja meg: hogy most már, az újfalusi leveleket, összesen lőki a barna asszony eleibe — ennek állítása szerint — hogy itthon mindeki válasza ki a magát. A mai naptól — az asszony kérésére következtében — ez ellen kérést küldtem hozzá, nem tudom mi eredménye leend.

Azt hiszem: hogy a postakezeléshez szakképzettség, pontosság és ennek köréhez kellő műveltség is kívántatik: hogy ez utóbiból kifolyólag a Postamester ismerje fel helyzetét, hogy a közönséggel szembe ingerkedő és bosszantó állásba ne tegye magát.

Varju Pál.

Nyiltér. *)

A „K. Közöny“ 136-ik száma „ujdonságok“ című rovatában Grün Izrael marosi kis csavargózóse vonatkozó állítás alaptalan. Alólt, mint a kérdéses csavargózóse vezetője, s mint a ki utóbb, habár ezernyi küzdelmek dacára, legközelebb M. Ujjvart tulajdonosának sértetlen számbaadta, ezennel minden e részben nyilvánuló állításnak komolyan ellenmond. Hogy e kis csavargózóse hosszas utjában akadályokra talált, tagadhatlan, amde ez a nagy és szabályozott vizeken is megtörténik. S így valójában sajnálom kell, ha valaki egy ily, eredményében jövőre tán épen áldat-hozó vállalatot, vállalkozót czéljától mintegy elidegeníteni törekedik.

Alvincz, nov. 21. 1870.

Ekhard Antal.

*) Az e rovatban megjelölt cikkekért csak a sajtó-hatósággal szemben vállal felelősséget a Szerk.

